

Hedendaagse devotie in Kortenberg

ONZE LIEVE VROUW VAN
KORTENBOS

MEIMAAND
2009

Eucharistievieringen
van 1 tot 31 mei

ZONDAG :
(ook op 1 mei en
Hemelvaartdag)
om 7.30, 9.30,
11.00 en 18.00 u.

ZATERDAG :
(ook op de vooravond
van Hemelvaart)
om 17.00 u.

WEEKDAGEN :
om 8.00 en 20.00 u.

MEIMAAND
2009

**OPENING
MEIMAAND :**
donderdag 30 april
om 20.00 u.
(Mariavespers)

NOVEEN :
van 1 tot 31 mei

**LOF MET ROZEN-
KRANSGEBED EN
KINDERZEGENING :**
(ook op Hemelvaart)
iedere zondag
om 14.30 u.

**SLUITING
MEIMAAND :**
Pinksterdag
om 11.00 u.

BEHOUDENIS DER KRANKEN

VRIJDAG 1 MEI
om 16.00 u. : MARIAVESPERS, GEZONGEN DOOR DE WITHEREN VAN AVERBOERDE

ZONDAG 3 MEI
om 16.00 u. : GEBEDSWAKE MET AANSLUITEND AUTO- EN FIETSENZEGENING

ZONDAG 10 MEI
om 15.00 u. : MARIAPROCESSIE

ZONDAG 17 MEI
om 11.00 u. : BEDEVAART FRUITTELMERS EN LANDBOUWERS
om 15.30 u. : BEDEVAART KVG LIMBURG (Gehandicapten)

ZONDAG 24 MEI
om 11.00 u. : RUITERBEDEVAART (openluchtmis op de bedevaartweide)

ontwerp: 1983/84 - Bert Peeters

Volkscultuur : docent Prof.dr. Hans Geybels
Finaliteit Gids Limburg 2009-2010

Arlette Jonckheere

Het bedevaartsoord Kortenbos
Onze-Lieve-Vrouw, Patrones van Limburg

Op de kruising tussen de Steenweg van Hasselt naar Sint-Truiden en de weg die de dorpen Kozen en Zepperen met elkaar verbindt, bevindt zich in een prachtige basiliek één van de meest bekende miraculeuze Mariabeelden uit de streek : Onze – Lieve – Vrouwe van Kortenbos, Patrones van Limburg. Maria wordt hier vereerd als de “Behoudenis der Kranken”.

De parochie Kortenbos heeft de titel “ Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming”.

Men noemt ze ook Basiliek van Maria Tenhemelopneming. De grond waarop de basiliek gebouwd werd heeft steeds toebehoord aan de kloostergemeenschap van de Witheren van Averbode, de Premonstranzers.

Waar nu de basiliek staat, kwamen vroeger in het begin van de XVIIe eeuw twee bossen samen, het “Cortenbosch” ” en het “Cappuintjesbos. Beide bossen stonden bekend als bijzonder gevaarlijk omwille van de struikrovers en moordenaars, die er de wet stelden .

Deze bossen behoorden toe aan een dame uit Sint-Truiden, weduwe Elisabeth van Oeteren. Deze wilde al lang van die struikroversbenden af zijn. Ze begaf zich regelmatig naar het klooster van de minderbroeders in Sint-Truiden, waar ze als weldoenster bekend stond. Op een dag in 1636 schonk één van de franciscanen van het klooster, pater Frans Menjoy, met goedkeuring van zijn oversten een beeldje aan de weduwe als dankbetuiging voor haar gulle schenkingen. Zij plaatste het kleine Mariabeeld tegen een boom op haar erf, in de hoop dat de H. Maagd de voorbijtrekkende reizigers onder haar bescherming zou nemen en dat op deze wijze de omgeving van haar goed veiliger zou worden.

Het beeld trok al snel veel mensen uit de streek aan. Ondertussen zou het beeld verschillende mirakels hebben verricht. Pastoor Van Hove van het naburige dorp Kozen leed aan moeraskoorts en begaf zich op een dag in 1637 naar het Mariabeeld en zou ogenblikkelijk genezen zijn. Omdat het beeld steeds populairder werd, besliste men in 1639 op die plaats een kleine kapel te bouwen. Negen jaar later werd die kapel door een grote kerk vervangen. Op 1 mei 1648 werd de kerk door Mgr. Paul Stravius, hulpbisschop van Luik, toegewijd aan Onze-Lieve-Vrouw van Kortenbos.

Tweeëndertig erkende mirakels

De wonderen en onverklaarbare genezingen stapelden zich op. De Vicaris-generaal van het prinsbisdom Luik, Jean de Chokier, legde alle gevallen voor aan een groep professoren van de Theologische en de Medische Faculteit van de universiteit van Leuven en dhr. F. Lornaert, leraar bij de paters Recolletten te Luik. Na onderzoek werden 32 gevallen erkend als authentiek en als dusdanig opgeschreven in vier oorkonden uit 1644, 1651 en 1652. Deze erkenning droeg uiteraard bij tot de bekendheid van de bedevaartsplaats, die in de XVII e eeuw ontzettend populair was.

De Bedevaart - Toevlucht van Zieken en Gehandicapten

Vanaf zijn ontstaan was Kortenbos de meest bezochte bedevaartplaats van de Kempen, Haspengouw en Maasland.(Kortenbos,vroeger en nu,pag. 149-157).

Het Mariabeeldje (hoogte 18,5 cm) dat in 1636 in de Eik van Kortenbos geplaatst werd, was eerst gekend onder de naam onse lieve vrouwe ten Nachtengael byden Cortenbosch.

Het gepolychromd beeldje stelt de moeder Gods voor in staande houding. Met de rechterarm ondersteunt ze haar Kindje, terwijl zij een voetje met de linkerhand vasthoudt.

De kleine Jezus heeft een appel in de rechterhand en laat de linkerhand zachtjes rusten op de borst van zijn moeder.

Omwille van haar voorliefde voor gebrekkige en lijdende mensen, werd O.-L.-Vrouw van Kortenbos door de pelgrims al gauw als Heil of Behoudenis der Kranken (Salus Infirmorum), aangeropen. De bedevaarders kwamen er niet alleen om troost en opbeuring te vinden voor eigen lijden, maar ook om een duurzame vrede van Maria af te smeken, temidden van oorlogstroebelen. (Kortenbos vroeger en Nu, Deel III, "Ontstaan en evolutie van de Mariale bedevaartplaats", Herman Janssens, pag.1-14).

Nu doet men ook een beroep op Maria om niet gekwetst of gehandicapt te worden in een ongeval met de auto, op de fiets of te paard.

De meeste plechtigheden ter ere van Onze-Lieve-Vrouw van Kortenbos vinden plaats in de maand mei. *Elke tweede zondag van mei* is er in de namiddag **Mariaprocessie**. Deze heeft een zeer lange traditie. Men gaat met het miraculeuze beeld en het Heilig sacrament rond in de parochie Kortenbos. Deze processie wordt gevolgd door de persoonlijke zegening van iedere bedevaarder met het miraculeuze beeldje.

Elke zondag in mei worden de kinderen gezegend.(Elvire Vavedin of E.V.)

Er wordt ieder jaar een affiche uitgegeven met het programma van de meimaand.

In het jaar 2009 was het thema van de meimaand "Behoudenis der Kranken" en zag het programma er als volgt uit :

Op 1 mei: Mariavespers gezongen door de Witheren van Averbode

Zondag 3 mei: Gebedswake met aansluitend auto - en fietsenzegening

Zondag 10 mei : Mariaprocessie

Zondag 17 mei : 11.00 u Bedevaart fruittelers en landbouwers

15.30 Bedevaart K.V.G. Limburg (gehandicapt)

Zondag 24 mei : Ruitervedevaart

Een andere belangrijke datum op de Mariakalender van Kortenbos is de eerste zondag van november na Allerheiligen. Op die dag gaat *de Kaarsenprocessie* uit in Kortenbos

De eerste geschreven bron over een kaarsenprocessie in Kortenbos hebben we gevonden bij pastoor Lambert Grauwels die in mei 1915 een massaal bijgewoonde "Kaarsenprocessie" organiseerde. De pastoor zag deze processie met kaarslicht rond het miraculeus beeldje als dankbetuiging voor de bekomen gunsten.

Bij de Kaarsenprocessie voor 350 jaar Kortenbos op zondag 2 november 1986 waren de gebedintenties "bidden,boete en danken". Op de affiche stonden vanaf 1992 als gebedsintenties "Inkeer,vrede,dank" gedrukt. Telkens als er bijzondere gebedsintenties met deze processie verbonden werden, kwam dit het aantal deelnemers ten goede.

Sedert 2005 begint de kaarsenprocessie om 17 uur. In het parochieblad kondigde pastoor Luc Michiels de kaarsenprocessie van 2006 als volgt aan:"...door onze deelname willen we uitdrukken dat we als christengelovigen het licht van het geloof willen uitdragen in deze wereld...O.-L.-Vrouw weze hierbij onze machtige voorspreekster en voorbeeld".

(Kortenbos vroeger en nu, deel IV,3. Levende volksdevotie, pag.133-208,Elvire Vavedin)

"De Geschied- en Heemkundige kring Kortenbos" heeft in 2008 de "Basiliëkdagen van Kortenbos" in het leven geroepen. Met het oog op het gebruik van het kerkelijk erfgoed worden er orgelconcerten, beiaardconcerten en wandelvoordrachten in de basiliek georganiseerd. Deze gaan door van april tot juni en zullen dit jaar (2010) voor de derde keer plaatsgrijpen.(E.V.)

Ruiterbedevaart

De ruiterbedevaart kende in de jaren na de tweede W.O. een groot succes. Op het einde van de 20^e eeuw verminderde het aantal deelnemers zienderogen. Om deze reden werden in 1999 de ruiters van verschillende maneges uitgenodigd om in stoet naar de feestweide naast de basiliek de openluchtmis van 11 uur bij te wonen. Daarna is er zegening van ruiter en paard en ontvangt iedere deelnemer een gedateerd gedenksteentje. (E. V.)

De broederschappen

Gedurende heel de geschiedenis van de bedevaartplaats Kortenbos werden er door de geestelijke overheid tal van broederschappen in het leven geroepen en officieel erkend. Het doel is de verering tot O.-L.-Vrouw van Kortenbos onder de gelovigen te bevorderen. De vermelding “lid van de broederschap van O.-L.-Vrouw van Kortenbos” staat alleen nog op bidprentjes van hoogbejaarde parochianen. De persoonlijke contacten tussen de geestelijkheid en de bedevaarders verminderden en het doel van de broederschap om de verering van O.-L.-Vrouw te verspreiden, een gemeenschap te vormen van mensen die met elkaar begaan zijn en voor elkaar bidden is voorbijgestreefd. (E.V.)

Een ex voto (Latijn : krachtens een gelofte) of votiegave, is een voorwerp geplaatst bij een altaar of een heiligenbeeld in een bedevaartsoord.

Dit gebruik werd volledig vervangen door het geven van bloemen of planten ter versiering van het Mariabeeld, het bestellen van een dankmis, het branden van een kaarsje of noveenkaars in de basiliek of thuis. Grotere giften bestaan uit kledjes of sieraden voor het miraculeuze beeldje (getuigenis L.M.)

Mevrouw Elvire Vavedin vertelt nu hoe zij de hedendaagse devotie (+- laatste 20 jaar) ervaart in Kortenbos.

Wijkkapellen

-Sedert de aanslag in de USA op 11 september 2001 wordt er ieder jaar een Vredeswake gehouden aan de *kapel van Onze Lieve Vrouw van de Vrede*. Men doet dit sedertdien elk jaar op 11 september. Er wordt ieder jaar een actueel thema gebruikt. Verleden jaar was het thema “Bidden zoals in Thaizé”. Bidden voor Vrede en Verzoening.

-*Kapel van Onze Lieve Vrouw van de Rozenkrans*

Hier wordt de 1ste zondag van oktober een mis opgedragen met aangepaste homilie over Hulde aan Maria de Moeder Gods. Maria als voorspreekster tussen haar zoon en het biddende godsvolk.

-*De kapel van de Altijdurende Bijstand*. Hier staat een icoon die Maria voorstelt terwijl zij het Kind Jezus aan het Volk toont. Hier wordt een Dankwake gehouden. Aan het einde van het culturele werkjaar danken de aanwezigen Maria voor de hulp die zij op voorspraak van haar zoon verleend heeft. De dankgebeden worden aangepast aan de actualiteit. (een overlijden, een geslaagde operatie...)

Deze vieringen staan open voor iedereen en gaan door in de laatste week van juni. “*De drempel tot de kapel is nog lager dan naar de basiliek*” zegt E. V. met grote overtuiging. De nieuwe inwoners worden allen persoonlijk uitgenodigd op deze vieringen.

Hedendaags devotie is vooral bidden met vertrouwen tot Onze Lieve Vrouw. De tijd van de grote volkstoeloop is voorbij maar vervangen door individuele en familiale devotie om voorspraak van Maria te vragen. Nu wordt O.-L.-V. aanroepen i.v.m. genezingen, operaties en ook voor het welzijn van de kinderen, slagen in examens, bidden wanneer er problemen zijn in het huwelijk of relatie van de kinderen.

Hedendaagse volkse geloofsbelevenis

-Noveenkaarsen kopen. Die laten de gelovigen dan in de kerk of thuis 9 dagen branden voor het bekomen van een gunst.

-Hulp vragen bij ziekte of operatie en doodsgevaar.

-Wanneer een man ziek is doet men een noveen en zullen 9 mannen 9 dagen na mekaar te voet naar Kortembos gaan terwijl ze de rozenkrans bidden.(Indien het een vrouw is zullen 9 vrouwen de noveen doen). Aangekomen in Kortembos zal men nog 3 keer biddend rond de kerk gaan. Na de laatste herschikking in de kerk werd het mariaaltaar met Miraculeus Mariabeeld op de huidige plaats opgesteld waardoor de gelovigen niet meer zoals voorheen rond het genadebeeld konden wandelen en hierdoor waren vele bedevaarders ontgoocheld. Als alternatief ging men dan 3 keer rond het kerkgebouw.

-“...Een man alleen parkeert zijn zware mercedes en gaat half hardop een rozenhoedje bidden vooraan in de kerk zoals hij regelmatig doet” (“Lapjesproef voor drie zussen”, “Stappen voor God”: Bedevaart naar Kortembos door Elvire Vavedin, 2004, uitgegeven door Limburgs Volkskundig Genootschap,pag.173).

-Er was een mevrouw die zeer intens aan het bidden was en vertelde dat ze dit deed als dank voor een geslaagde niertransplantatie.

-Een arbeider werd bij het kuisen van turbines in Genk zeer zwaar verbrand. Er was levensgevaar en zijn werkmakers, 9 mannen hadden besloten om te voet naar Kortembos te gaan als noveen. Ze hebben het volgehouden en de man werd beter. De gekwetste komt nu regelmatig bidden aan O.L.V. van Kortembos als dank want “Zij heeft hem gered” zegt hij.

-Er is het geval van een gekende amazone van Kortembos die tijdens een paardenjumping in Spanje door een ongeval haar ruggengraat brak. Dat was in 1997. Het meisje werd overgebracht naar Leuven en haar ouders zochten de beste dokters hier en zelfs in het buitenland om haar te helpen Tijdens haar behandeling kwam haar moeder elke dag naar de mis en brandde een kaarsje. Ze bad met vertrouwen. De dochter bleef optimistisch en oefende met al haar wilskracht. Zij had daarna een soort drang om andere mensen te helpen. Toen Marc Herremans -de triatleet- zijn ongeval kreeg, telefoneerde zij hem om hem moed in te spreken. Toen A. reeds beter was en in de rolstoel zat kwam zij met haar rolstoel meestal op donderdag en zondag in de kerk om te bidden. Zij bidt nu iedere maand de rozenkrans samen met de mensen die steeds voor haar gebeden hebben tijdens de zware herstelperiode. Ze is nu nog altijd bezig met paarden en geeft les in de manege. Zij is dankbaar dat zij dit kan. Zij heeft dus zin in het leven gekregen en dit dankzij het grote vertrouwen in Maria. Het vertrouwen van de moeder in O.L.V. was zo groot dat toen ook haar jongste zoon achteraf ernstig ziek werd zij opnieuw met volle vertrouwen gebeden heeft en met een gunstige afloop. De moeder (L.B.)ervaart dit als een beloning voor haar Mariadevotie.

-Zo vertelde een mevrouw uit Groot Sint-Truiden die elke donderdag samen met haar vriendin kwam bidden dat het was omwille van een ruzie in de familie en zij hoopte dat haar kinderen en kleinkinderen terug zouden komen naar het ouderlijk huis. Haar man die ondertussen ziek en oud geworden was leed erg onder deze situatie. Onverhoopt werd de ruzie bijgelegd en ontsliep de man vredig in de heer. Tot aan haar overlijden bleef zijn weduwe dankbaar bidden tot de Behoudenis der Kranken.

-Op een namiddag hoorde E.V. zingen in de kerk. Ze ging binnen en zag de kerk voor ¼ vol zitten met een groep wielertoeristen in fietskledij –dat kon men zich vroeger niet voorstellen - die hun eigen gebedsmoment organiseerden. Eentje las mooie teksten voor die ze meegebracht hadden en ze zongen samen. Heel doordacht en prachtig was deze vorm van devotie.

-Parochies van omliggende gemeentes zoals Zepperen komen jaarlijks op bedevaart in groep met moderne vervoermiddelen zoals de auto of de fiets. Vroeger deden zij dit onder de vorm van een processie.

-Uit devotie kan men veel vertellen E.V. "Bij de grote restauratiewerken van de basiliek die 6 jaar duurden (1990-1996) waren wij het 5^e jaar begonnen en al het barokke houtwerk moest nog gerestaureerd worden. De architect had uitgerekend dat het geld op was voor de werken. Er waren 2 soorten houtwerk, het beschilderde of gepolychromeerde en het onbeschilderde. Dit laatste was zijn antieke glans en kleur kwijt door slecht onderhoud, het hout was nat geweest, geloofd van de zon, houtworm, kortom het hout schreeuwde van miserie. Het beschilderde houtwerk werd gerestaureerd door specialisten en het onbeschilderd houtwerk zou onbehandeld blijven. Toen zei ik tegen de verantwoordelijke van monumentenzorg, dat kunnen we zo niet laten. Enkele leden van de geschiedkundige kring Kortenbos willen werken om dit unieke erfgoed van onze Mariale basiliek optimaal in stand te houden. Dan hebben wij met 6 vrouwen - waarvan er vier 5 en 6 kinderen hadden - en 4 mannen van begin januari tot einde maart alle dagen gewerkt in een kerk, die onverwarmd was, die tochtte langs overal en waar nog veel opgeruimd moest worden. Wij deden dit samen met beroepsmensen die ons leerden hoe het moest want de experts van monumentenzorg zegden "Ge leert het en dan moogt ge het pas doen". "Wij moesten ieder stukje, ieder blokje 6 keer behandelen voor het af was maar wij zijn er in geslaagd om dit werk tot een goed einde te brengen. Dat is dus ook hedendaagse devotie. Wij hadden vertrouwen dat wij dat konden doen voor ons lieve vrouwe." Een mooi compliment kregen wij van Marjan Buyle en Christine Vanthillo, inspecteurs bij de afdeling Monumenten en Landschappen. "...Het vroeg een vrij intensieve aandacht en een dagelijkse aanwezigheid van de conserveringsploeg op de werf om de reiniging door de verschillende personen eenvormig te laten verlopen. Ditzelfde gold nog meer voor het kleuren en het vernissen. De inzet en het enthousiasme van de tien vrijwilligers maakten veel goed en het resultaat is op alle gebied geslaagd te noemen." (Kortenbos Vroeger en Nu, deel II, pag. 62-68).

-Ikzelf sprak met mevrouw Emilienne Raepers, van Kortenbos-Alken en vroeg hoe zij devotie ervaart. Zij noemt dit bidden. Zij moest een zware hartoperatie ondergaan en reeds vooraf ging zij bidden in Kortenbos en was overtuigd dat O.-L.-V. haar kon helpen. Dat was 15 jaar geleden in 1995, zij was toen 59 jaar. Haar toestand was na de operatie heel kritiek. Ze had 30 dagen in coma gelegen en lag in totaal 90 dagen in het ziekenhuis. Buren en familie hebben met 9 vrouwen met veel geloof een noeven gedaan om haar genezing te bekomen van O.L.V. (haar man beaamt dit). Daarna is ze heel goed hersteld en kon terug alles doen. Ze komt nu nog steeds bedanken. Ze zegt "Ik ben geen kerkgangster maar kom steeds bidden en elke avond nog bid ik uit dank aan Maria."

Wij mogen besluiten dat de motivatie van de hedendaagse volksdevotie totaal verschillend kan zijn, maar één ding is zeker, Kortenbos is nog steeds een bedevaartplaats waar men voelt dat het Mariaal volksgeloof "levend" is en waar men tot rust kan komen.

Bronnen en literatuur i.v.m. mariale en hedendaagse devotie te Kortenbos

<http://web.me.com/windekind/vzw/KORTENBOS-BASILIEK>

Bibliografie:

-“Gids voor Bedevaartplaatsen in België”, LICAP-CREART, Brussel-Knokke, 1994, oorspronkelijke titel “Le guide des pèlerinages de Belgique”, Stéphane Etienne

- 4 Boeken “Kortenbos, vroeger en nu”, Provinciale bibliotheek, Hasselt

-Boek 1, Bijdragen tot de geschiedenis en tot de heemkunde, Kortenbos, Geschied- en Heemkundige kring, 1993, 1. Rond het ontstaan van de mariale bedevaartplaats, pag. 1-26, 4. Levende volksdevotie, pag. 149-242

- Deel II, Bijdragen tot de geschiedenis en tot de heemkunde, Kortenbos, 1997, 1. Bijdragen over de mariale bedevaartplaats 1-36, 3. Levende Volksdevotie, pag. 127-180, 4. Belangrijke herdenkingen, pag. 181-220

-Deel III, Bijdragen tot de geschiedenis en tot de heemkunde, Kortenbos, 2002, 1. Bijdragen over de mariale bedevaartplaats, pag. 1-96, 3. Levende volksdevotie, pag. 141-172

-Deel IV, Bijdragen tot de geschiedenis en tot de Heemkunde, Kortenbos, 2007, I. Bijdragen over de mariale bedevaartplaats, pag. 1-53, III Levende volksdevotie, pag. 133-208

In deze werken vindt men alle verwijzingen naar de bronnen van boeken en archieven die aangewend werden om deze boeken te schrijven.

-“Onse L. Vrouwe van Cortenbosch, Gesontheit der Sieken, den oorspronck, voortganck ende Miraculen die aen haer Miraculeus Beeldt geschiedt zijn in het Dorp van Cosen, in het Graefschap van Loon”, Anno 1636. Beschreven door h. Paulus van Hove, Religieus Canonick der Orde van Premonstretit ende Pastoor van Cosen (Leonard Streele, Luik, 1644, 162 blz.), uitgave Abdij der Norbertijnen van Averbode. Het werd in het gotisch gedrukt, nadien werd het vertaald in het Frans en in het Latijn. Hij was de eerste geschiedschrijver van Kortenbos.

-Facsimileuitgave van “ Historie en Mirakelen van Onze Lieve Vrouw tot Cortenbosch” , destijds uit verscheidene bronnen door Candidus Caenen, premonstratenzer van de Abdij van Averbode verzameld. Heruitgave Abdij van Averbode op 500 exemplaren door Kempense Boekhandel in 1982.

-“Geschiedenis van Kortenbosch” door geschiedschrijver Maurice Goyens, N.V. De Limburgse Drukkerijen, Hasselt, 1948, derde deel, Het Bedevaartsoord, Ie hoofdstuk “De Mirakelen”, IIe hoofdstuk “De Bedevaarten”, IIIe Hoofdstuk “De Verlaten Kinderen”, blz. 75-86

-Archief Abdij van Averbode, Norbertijnen

-Algemeen Rijksarchief te Brussel

-Staatsarchief te Hasselt

-Staatsarchief te Luik

-“Lapjesproef voor drie zussen”, 2004, uitgegeven door Limburgs Volkskundig Genootschap

- Persoonlijk getuigenis van Mevrouw Elvire Vavedin, geboren in 1931 en geaggregeerde in de geschiedenis, medelid “Volkscultuur van Limburg”, Stichtend lid en secretaris van “Geschied- en Heemkundige Kring Kortenbos”. Opgericht op 12 mei 1987.